

N:o 33.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 Mars 1877, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Riksdagens år 1876 församlade reviso-
rers berättelse angående granskning af statsverkets samt
andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd,
styrelse och förvaltning under år 1874.*

(I. A.)

Stats-Utskottet, till hvares behandling ofvannämnda revisionsberät-
telse, jemte de i anledning deraf från vederbörande embetsverk och
myndigheter till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifna utlåtanden och
förklaringar, blifvit hänvisad, får nu, efter tagen kännedom af dessa
handlingar och inhemtande af de för ärendenas utredning i öfrigt er-
forderliga upplysningar, underställa Riksdagens pröfning de af reviso-
rerne gjorda framställningar, som från Utskottets sida ansetts påkalla
yttranden; följande Utskottet härvid den ordning, som är i revisions-
berättelsen iakttagen.

Kongl. Arméförvaltningen.

§ 1.

(Rev.-ber. pag. 34, Utl. pag. 269.)

Då till »Indelta arméns och Wermlands Fältjägerregementes vapen-
öfningar» under år 1874 anordnats ett sammanräknadt belopp af 1,477,008
kronor 65 öre, under det att årsanslaget utgjort 1,200,000 kronor och
särskilda uppbörden under anslaget endast stigit till 24,728 kronor 91
öre, samt i följd deraf »skulder och anticipationer» å förevarande an-
Angående lyf-
tade förskott
å anslaget till
indelta arméns
och Wermlands
regementes va-
penöfningar.

Bih. till Riksd. Prot. 1877. 4 Saml. Afd. 21 Häft.

slag under år 1874 ökats med 252,279 kronor 74 öre, eller från 240,270 kronor 39 öre, som de vid 1873 års slut utgjort, till 492,550 kronor 13 öre, samt då denna post torde vara att anse såsom en anslaget sväfvande skuld, hafva revisorerne funnit sig böra förhållandet omförmåla.

Uti den förklaring, som Arméförvaltningen å Intendentsdepartementet med anledning häraf afgifvit, är anfördt, att anmälda förhållandet till större delen vore af skenbar beskaffenhet, då, enligt gällande hufvudboksformulär för Arméförvaltningens redovisning af fjerd hufvudtitelns anslag, alla under redogörelseårets lopp ifrån Arméförvaltningens kassa utgifna medel i hufvudboken skola formelt afföras såsom det årets utgifter, äfven om desamma rätteligen borde hänföras till kostnaderna för ett föregående eller efterföljande år, hvaraf, när sistnämnda fall inträffar, blefve en följd, att vederbörande anslag uti hufvudboken redovisades antingen med en mindre behållning eller med en större brist, än i verkligheten för redogörelseåret egde rum.

Då nu, efter erhållet nådigt medgifvande, de vanliga leveransauktionerna för betingande af arméns årliga mötesförnödenheter fått under senare åren, till befrämjande af billigare upphandlingspriser, anställas redan innan slutet af året näst före det, då vapenöfningarne skolat hållas, i stället att ske först under Januari månad sistberörda år, enligt bestämmelsen härom i nådiga mötesunderhållsreglementet af den 14 September 1858, samt de vid dessa auktioner antagne leverantörer varit berättigade, jemlikt nyssnämnda författning, att å den utfästade betalningen för varorna få penningeförskott hos kronan uppbära, hafva sådana förskott, som rätteligen tillhört det efterföljande årets mötesutgifter, blifvit af departementet under flera år bestridda från ifrågavarande statsanslag, hvilket derigenom, enligt Arméförvaltningens hufvudbok, kommit att framstå i en långt ofördelaktigare ställning, än den verkliga. Till ådagaläggande af detta förhållande hade departementet låtit upprätta en vid förklaringen fogad tablå, innefattande en omarbetning af hufvudbokens konti för berörda statsanslag åren 1872—1874, i ändamål att utvisa hvad som årligen under denna tid blifvit förskottsvis anordnad för ett kommande års mötesbehof samt anslaget rätta ställning under iakttagande häraf; och syntes af denna handling bland annat, att under år 1873 utgifvits i förskott till bestridande af efterföljande årets möteskostnader 338,000 kronor, hvilket belopp derföre öfverförts till gäldande från 1874 års anslag, hvaremot det förra årets anslag i sig sjelft egde en behållning af 97,729 kronor 61 öre, som äfven till år 1874 balanserats, samt att under sistnämnda år utgifvits såsom förskott för 1875 års möten 407,000 kronor, genom hvilket beloppsskiljande

från redogörelseårets egna möteskostnader rätteligen erhöles en brist i det årets anslag af endast 85,550 kronor 13 öre.

Att åter en sådan anslagsbrist år 1874 kunnat uppkomma, oaktadt, genom inställda allmänna fälttjenstöfningar under de tvänne nästföregående åren, en behållning af nära 100,000 kronor från år 1873 varit att tillgå, ansåge departementet ej från dess sida erfordra särskild förklaring, enär, efter hvad departementet flera gånger hos Kongl. Maj:t anmält, vapenöfningsanslaget numera vore för sitt ändamål otillräckligt, hvaremot departementet trott sig böra erinra, hurusom anslagets natur af reservationsanslag utgjorde hinder för beredande af ständig jemvigt mellan anslagets tillgång och utgift, emedan den senare, såsom beroende af vexlande prisförhållanden, icke kunde med nödig säkerhet på förhand beräknas — en omständighet, som utgjorde grunden därför, att andra jemförliga statsanslag på fjerde hufvudtiteln, t. ex. för »beväringssmanskapets vapenöfning», för »manskapets mathållning vid garnisonsregementena», för »fouragering af artilleriets, värfvade kavalleriets och fortifikationstruppernas hästar», alla ega naturen af »förslagsanslag», hvilket ock för indelta arméns vapenöfningsanslag tillförene varit begärdt samt under åren 1858—1860 äfven medgifvet.

Med anledning af hvad sålunda förekommit och då, efter hvad Utskottet inhemtat, bristen å ifrågavarande anslag nedgått, så att den till innevarande år utbalanserats med ett belopp af endast omkring 23,000 kronor, får Utskottet hemställa,

att den af revisorerne gjorda anmälan ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 2.

(Rev.-ber. pag. 35.)

Vid det besök, revisorerne gjort vid Fredriksborgs fästningsverk, hafva de anmärkt, att, ehuru, enligt det af 1867 års befästningskomité uppgjorda, af Kongl. Maj:t sedermera år 1869 fastställda och Riksdagen meddelade förslag, farleden genom dervarande sund, det så kallade Oxdjupet, skulle upptagas till 34 fots djup, samma farled dock endast erhållit 26 fot, och hafva revisorerne med anledning häraf trott sig böra erinra, att med det ringare djup farleden sålunda erhållit, eller 26 fot, kunde väl de pansarfartyg, som grannstaterna nu egde, derigenom passera, hvaremot många af de engelska och franska pansarfartygen ginge djupare än 26 fot, åtskilliga 28 och andra mer än 29 fot, hvarföre denna nya farled ännu vore stängd för alla dessa fartyg,

Angående försänkningarne i Oxdjupet och Köljupet vid inloppet till Stockholm.

med mindre de uttoge sina förråd och andra tyngder, en åtgärd som endast i högsta nödfall tillgrepes och hvilken fordrade mycken tid. Visserligen kunde djupet framdeles ökas, men det syntes revisorerne, som hade det varit mera öfverensstämmande med god hushållning, om det erforderliga djupet nu med ens upptagits, då dykeri- och min-materielen fans på stället och då man der egde en vid dylikt undervattensarbete kunnig och öfvad arbetspersonal.

Beträffande vissa ändringar, som skulle komma att ega rum i den af ofvan omförmälda komité föreslagna plan för försänkningarne i Stockholms skärgård, hafva revisorerne afgifvit ett yttrande, så lydande:

»Enligt denna plan skulle under fredstid för den allmänna sjöfarten hållas öppen en 12 fot djup ränna i de båda försänkingslinierna, som gå öfver Kodjupet. Rännornas bredd skulle nedtill blifva 30 fot och, med $1\frac{3}{4}$ fots dossering, upptill något mer än 70 fot. Hvarje ränna skulle ledas intill en närbelägen holme, så att det bestämda djupet af 12 fot erhöles af sundets naturliga djup, hvarigenom man undvek att vid början och slutet af rännan få ett större djup, i hvilket fienden kunde nedrulla den provisionella fyllning, som under krigstid i rännan nedsänktes. Sundet emellan Hästholmen och Rågholmen, eller det så kallade Finnhålet, skulle i likhet med andra sund helt och hållet stängas medelst försänkning, bestående af en solid grusbank, förstärkt med tvenne rader pålverk, och öfver alla försänkningarne skulle djupet vid lägsta vattenstånd vara fem fot.

Enligt nu förestående ändring skall i fredstid Finnhålet hållas helt och hållet öppet samt de båda förstnämnda rännorna erhålla en bredd af 200 fot, hvarigenom de komma utanför det ofvannämnda 12 fots djupet ut på 30, 40 och 50 fots djup, då följaktligen vid början och slutet af rännan djupet blifver betydligt större än sjelfva rännans djup. Detta förhållande i förening med rännornas ökade bredd kommer att utgöra en betänklig svaghet i försvarslinierna. Förutsatt att i granskandet af rännorna sten blifvit upplagd, samt att vid hastigt påkommande krigsförklaring tiden medgifver att anskaffa tillräckligt antal roslagsskutor — hvilket för att fylla båda rännorna och Finnhålet måste blifva ganska stort — och att man hinner lasta dem med sten och vidare på rätta ställen sänka den, så blifver det dock ett jemförelsevis lätt arbete för fienden att, sedan han med minor söndersprängt dessa bräckliga roslagsskutor, i det större djupet vid sidorna af rännan nedstjelpa desamma. De kanoner, som på holmarne äro uppställda bakom jordverk i afsigt att bestryka rännorna, lära ej kunna mycket uträtta

mot en fiende, som med dykare arbetar *under* vattnet och antagligen är skyddad af pansarklädda fartyg.

För öfrigt synes den medgifna ändringen i försänkningarne icke blifva af något väsentligt gagn för sjöfarten. För fartyg, som komma från Furusund, blifver den nya farleden genom Fredriksborgs-sundet 21,800 fot längre än genom Kodjupet, och för fartyg, som komma från Sandhamn och Landsort, blifver den ökade väglängden 12,500 fot. Då ett fartyg med t. ex. 10 knops fart nu behöfver tre timmar 24 minuter för att från Furusund genom Kodjupet gå till Stockholm, så behöfver det genom Fredriksborgs-sundet till Stockholm tre timmar 45 minuter, och då med nämnda fart från Landsort till Stockholm genom Kodjupet nu fordras en tid af sju timmar 24 minuter, så åtgå för samma segling genom Fredriksborgs-sundet sju timmar och 36 minuter. Alltså uppstår en tidsförlust af i ena fallet 21 minuter och i det andra 12 minuter, eller knappast nämnvärd. Men den nya farleden genom Fredriksborgs-sundet medför betydliga fördelar för sjöfarten. De större fartygen få i denna farled ett rakt och djupt farvatten i stället för den krokiga och trånga passagen genom Kodjupet och Tenösund, och i stället för att hittills varit *en* farled, erhållas nu tvenne, hvarigenom trängsel och sammanstötningar undvikas. Dertill kommer, att öfver alla försänkningarne blifver, såsom förut är nämnt, fem fots vatten, hvarför så väl mindre roslagsskutor som alla fisksumpar och timmerflottor fortfarande kunna passera, der de hittills gått, äfven öfver försänkningarne i Finnålet, om desamma fått komma till stånd.

Sålunda synas ändringarne uti försänkningarne, utan att väsentligen gagna den allmänna sjöfarten, hafva i ej ringa mån rubbat och försvagat den befästningsplan, som Kongl. Maj:t år 1869 fastställt.»

Efter hvad Utskottet inhemtat, hafva de af revisorerne sålunda omförmälda åtgärder blifvit anbefalda genom särskilda af Kongl. Maj:t till chefen för Fortifikationen aflåtna skrivelser af den 31 Januari och den 22 September sistlidet år; och då det således tillkommer annat Utskott att dessa frågor till granskning upptaga, har Stats-Utskottet af revisorernes yttranden endast funnit sig föranledt att

ofvannämuda förhållanden för Riksdagen anmäla.

Statens jernvägsbyggnader.

§ 3.

(Rev.-ber. pag. 80, Utl. pag. 277).

Ang. missföring af ett belopp i räkenskapen för bandelen Torpshammar—Riksgränsen.

I afseende å räkenskapen för bandelen Torpshammar—Riksgränsen hafva revisorerne anmärkt, att, då det i södra stambanans räkenskap såsom fordran hos Länsmannen G. A. Rydberg balanserade belopp, 1,500 kronor, blifvit, i enlighet med derom af Kongl. Maj:t gifvet beslut, till förstnämnda räkenskap öfverfördt, detsamma genom någon missföring kommit att dels påföras banan såsom en utgift, dels utbalanseras såsom en banans skuld till gäldenären.

Kongl. Styrelsen för statens jernvägsbyggnader har med anledning häraf sig förklarat och dervid andragit, att, enligt styrelsens åsigt, beloppet skulle vara, i balanseradt konto, upptaget såsom en stambanans fordran hos Länsmannen Rydberg, hvilket i tydliga ordalag inhemtades af den till grund för hufvudboken och generalräkningen liggande journalen, som vid afförande af beloppet bland December månads utgifter innehölle följande: »I följd af Kongl. Maj:ts dom den 19 April 1875 öfverföres från södra stambanans räkenskap den fordran, som nämnda stambana hos Kronolänsmannen G. A. Rydberg eger, och påföres den-

Hufvud-

Södra

År

Ingående

1874	Jan.	An. Kapitalkonto	24,655,197	66
			Summa kronor	24,655,197 66

Kapital-

1874	Dec.	An. Norra stambanan Torpshammar—Riksgränsen	1,500	—
		» Södra stambanan	24,653,697	66
			Summa kronor	24,655,197 66

samma härigenom norra stambanan Torpshammar—Riksgränsen för att hållas vid gällande kraft och der så ske kan indrifvas,» och yttermera i den till år 1875 utgående balansen förklarades summan kronor 1,145: 93 utgöra »banans arbetskostnad jemte den från södra stambanan öfverförda fordran hos Kronolänsmannen G. A. Rydberg.» Då, till följd af Kongl. Maj:ts ofvanberörda nådiga bestämmande att meranämnda belopp, som af styrelsen ansetts vara af beskaffenhet att bära afskrifvas, skulle från södra stambanans räkenskap till annan stambanas räkning öfverföras, styrelsen anbefalde sitt kammarkontor detsamma öfverförande till norra stambanan Torpshammar—Riksgränsen, som således skulle med denna, enligt den största sannolikhet, värdelösa fordran belastas, blef beloppet bland 1874 års utgifter för den stambanan affördt, emot det att detsamma i generalräkningens debet balanserades såsom en fordran hos Länsmannen Rydberg, tills i en framtid densamma komme att försvinna antingen genom ju möjligen skeende inbetalning, i hvilket fall stambanans anläggningskostnad blefve med det inbetalda beloppet förminskad, eller ock genom afskrifning, i hvilket fall åter beloppet, som således upphörde att vara en balanserad fordran, skulle öfverföras till kapitalkonto och der föröka det kapital, som stambanan hade att redovisa.

Med anledning af hvad sålunda förekommit, har Utskottet funnit sig bära taga närmare kännedom af ofvan omförmälda räkenskaper, och finnas de hafva följande lydelse:

b o k.

stambanan.

1874.

Balans-konto.

1874	Jan.	Per Kronolänsmän G. A. Rydberg i Alfvesta	1,500	—
		» Södra stambanan	24,653,697	66
Summa kronor			24,655,197	66

k o n t o.

1874	Jan.	Per Ingående balans-konto	24,655,197	66
Summa kronor			24,655,197	66

Kronolänsman

1874	Jan.	An. Ingående balans-konto.....	1,500	—
			Summa kronor	1,500 —

Norra stambanan

1874	Dec.	An. Kronolänsman G. A. Rydberg i Alfvesta	1,500	—
			Summa kronor	1,500 —

Hufvud-

Norra stambanan

År

Kronolänsman

1874	Dec.	An. Utgående balans-konto.....	1,500	—
			Summa kronor	1,500 —

Norra stambanan

1874	Dec.	An. Byrå- och kontorsutgifter	43	70
		» Tjenstemäns aflöning och reseersättning.....	736	25
		» Tillverkningar och förrådets underhåll.....	15,730	72
		» Provisionella byggnader.....	640	—
		» Diverse arbeten och utgifter	318	76
		» Kongl. Styrelsen öfver statens jernvägsbygg- nader	176	50
		» Kronolänsmannen G. A. Rydberg i Alfvesta	1,500	—
			Summa kronor	19,145 93

G. A. Rydberg i Alfvesta.

1874	Dec.	Per Norra stambanan Torpshammar—Riksgränsen	1,500	—
			Summa kronor	1,500 —

Torpshammar—Riksgränsen.

1874	Dec.	Per Kapitalkonto	1,500	—
			Summa kronor	1,500 —

b o k.**Torpshammar—Riksgränsen.**

1874.

G. A. Rydberg i Alfvesta.

1874	Dec.	Per Norra stambanan Torpshammar—Riksgränsen	1,500	—
			Summa kronor	1,500 —

Torpshammar—Riksgränsen.

1874	Dec.	Per Utgående balans-konto.....	19,145	93
			Summa kronor	19,145 93

Då befo genheten af revisorernes anmärkning ur dessa räkenskaper framgår, och förty rättelse af anmärkta förhållandet torde böra ega rum, får Utskottet hemställa,

att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t meddela Kongl. Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader föreskrift att om rättelse af den anmärkta missföringen uti ofvan omförmälda räkenskap gå i författning.

§ 4.

(Rev.-ber. pag. 87 (§ 3), Utl. pag. 278.)

*Ang. tidigare
afslutande af
Styrelsens för
statens jern-
vägsbyggnader
räkenskap.*

Med anledning deraf, att Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader den 25 Augusti 1875 ej kunnat meddela en, på räkenskaperna grundad, tillförlitlig uppgift rörande kostnaden för anläggandet af samtliga statens jernvägar, samt då, enligt revisorernes åsigt, detta förhållande torde hafva sin anledning i den föreskrift, som för räkenskapernas upprättande och afslutande medger en tid af tolf månader, hafva revisorerne, under uttalande af den mening, att, med en väl ordnad bokföring, nämnda tidrymd borde kunna åtminstone till hälften förkortas, och detta så mycket hellre, som Trafikstyrelsen med dess betydligt större förvaltning fått sig förelagdt att inom den 15 April hvart år hafva det föregående årets räkenskap till Kongl. Kammarrätten aflemnat, på förhållandet velat fästa Riksdagens uppmärksamhet.

Häröfver har Kongl. Styrelsen för statens jernvägsbyggnader sig förklaradt och dervid yttrat, att styrelsen för sin del ej kunde finna någon särskild olägenhet förenad med den till det påföljande årets slut fastställda tidpunkten för bokslutets för ett år afslutande, förutsatt att den granskning deraf, som det åläge Kammarrätten att göra, kunde medhinnas före statsrevisorernes sammanträdande, hvilket ju alltid plägade vara fallet, likasom ingen särskild fördel vunnit genom ett tidigare afslutande; men att, för den händelse att ett tidigare färdigblifvande af boksluten skulle af Kongl. Maj:t af någon anledning befinnas önskligt, styrelsen, under förutsättning af erforderliga ökade arbetskrafter så väl i styrelsen som vid arbetslinierna, hvilket naturligtvis medförde ökad kostnad, så mycket större, som det torde blifva med ganska mycken svårighet förenadt att vid arbetena i Norrland kunna erhålla tillfälliga biträden, ansåge det kunna låta sig göra att hafva ett gånget års bokslut färdigt något tidigare, än hvad nu är nådigst före-

skrifvet, dock, för så vidt af styrelsen på förhand kunde beräknas, icke tidigare än medlet af Oktober månad.

På grund af hvad styrelsen sålunda anfört och då dertill kommer, att, efter hvad Utskottet inhemtat, åtgärder lära vara vidtagna, åsyftande att så vidt möjligt ernå det af revisorerne antydda mål, har Utskottet funnit sig böra hemställa

att revisorerne anmälan ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 5.

(Rev.-ber. pag. 81 (§ 5), Utl. pag. 279.)

Ehuru, efter hvad räkenskaperna angifva, Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader under år 1874 haft åtskilliga affärsförbindelser med bankinrättningar, dels medelst insättningar till betydliga belopp och dels medelst upptagande vid årets slut af tillfälliga lån, har något intressekonto i styrelsens hufvudböcker ej varit upplagdt, hvarföre och då det i följd deraf ej varit revisorerne möjligt att inhemta, huruvida nämnda affärsförbindelser medfört vinst eller förlust, revisorerne ansett sig böra förhållandet för Riksdagen anmäla.

Med anledning häraf har styrelsen, jemte förmålan att de vid räkenskaperna bilagda s. k. bankbeskeden — af hvilka, hvad år 1874 anginge, de som gälde östra stambanan och statsbanan Sköfde—Karlsborg återfunnes vid December månads af år 1874 kassaförslag, hvaremot de, som anginge de öfriga stambanorna, vore bilagda kassaförslagen för Januari månad 1875 — utvisade de ränteförhållanden, som i berörda afseende egt rum, tillika upplyst, att i de öfverenskommelser, som med åtskilliga banker afslutats angående insättande för stambanas räkning och för vederbörandes tillhandahållande hos dem af jernvägsbyggnadsmedel, det stadgande plägade intagas, att, om till följd af styrelsen tillförsäkrad rätt att för kortare tid använda större belopp, än hvarför motsvarande insättning funnes i banken, vid ränteberäkningens uppgörande ett saldo till styrelsens last skulle uppstå, räkningen då skulle utjemnas, hvarförutom styrelsen jemväl upplyst, att distrikts-ingenjörerna vid de särskilda stambanedelarne erhållit befallning att draga försorg derom, att ofvanberörda besked hädanefter, der sig så göra låter, skola biläggas December månads kassaförslag, i hvilket den belöpande räntan också skall i så fall uppdebiteras.

Af de mellan styrelsen för statens jernvägsbyggnader, å ena sidan,

samt åtskilliga enskilda bankinrättningar, å den andra, i nu i fråga varande hänseenden upprättade aftal har Utskottet varit i tillfälle att taga kännedom, och har tredje punkten af ett med Sundsvalls enskilda bank den 16 November 1874 slutet sådant följande lydelse:

»3:o. Om Kongl. Styrelsen för kortare tid skulle behöfva använda ett större belopp, än hvarför motsvarande insättning finnes hos Sundsvalls enskilda banks kontor i Stockholm, tillhandahåller Sundsvalls enskilda bank Kongl. Styrelsen detta belopp mot en ränta af två procent efter år räknadt; dock så att, om vid ränteberäkningens uppgörande ett saldo till Kongl. Styrelsens last uppstår, räkningen utjemnas»
varande jemväl öfriga sådana aftal i berörda hänseende af enahanda innehåll.

Då vid sådana förhållanden, och så länge de förblifva oförändrade, någon förlust för statsverket ej kan ur ofvan nämnda affärsförbindelser uppkomma, torde uppläggande af ett särskildt dem rörande räntekonto, ehuru i formelt hänseende riktigast, dock ej vara oundgängligen nödvändigt eller af ett, mot det derigenom ökade arbetet svarande, gagn; hvarföre Utskottet hemställer,

att revisorerernes anmälan ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 6.

(Rev.-ber. pag. 81 (§ 6), Utl. pag. 280.)

Ang. ett af Styrelsen för statens jernvägsbyggnader träffadt aftal om leverering af räler.

Emedan ett mellan Kongl. Styrelsen för statens jernvägsbyggnader, å ena sidan, samt the Rhymney Iron Company limited, å den andra, under år 1874 träffadt aftal om inköp af ett betydligt belopp jernvägs-skenor med tillbehör, att under åren 1875—1880 levereras till ett vid aftalets slutande för hela tiden bestämdt pris, synts revisorerne egnadt att påkalla Riksdagens uppmärksamhet, hafva revisorerne låtit vid sin berättelse foga en bestyrkt öfversättning af det i berörda hänseende uppgjorda kontrakt.

Till upplysande af de med denna åtgärd förknippade omständigheter har styrelsen sig på följande sätt utlåtit:

»Då 1874 års Riksdag i sin till Eders Kongl. Maj:t den 4 April aflåtna underdåniga skrifvelse, angående beviljade anslag til fortsättande af statens jernvägsbyggnader, rörande den af 1873 års Riksdag beslutade jernvägsanläggningen från Storvik till Riksgränsen anför:

»Då det är af vigt icke allenast för sjelfva jernvägsarbetena och deras jemna bedrifvande, utan äfven för industrien inom de delar af landet, som stambanan kommer att genomlöpa, samt särskildt för den inhemska tillverkningen af jernvägsmateriel, äfvensom för möjligheten att erhålla billiga pris å de för jernvägsbyggnader erforderliga materialier, att byggnaden bedrifves efter en på förhand uppgjord plan, upptagande såväl tiden för banans fullbordande, som det anslagsbelopp, hvilket årligen bör för jernvägsbyggnaden användas, är Riksdagen förvissad derom, att den plan, i afseende på de årliga anslagsbeloppen för stambanarbetenas fortsättande, hvilken chefen för Civildepartementet föreslagit, blir under hela arbetstiden noggrant följd; och det är under förutsättning deraf, att Eders Kongl. Maj:t icke framdeles medgifver någon afvikelse härifrån, som Riksdagen för fortsättande under år 1875 af arbetena å de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till Riksgränsen mot Norge, hvilkas sträckning såsom ostridig blifvit godkänd, å extra stat för nämnda år anvisat tre millioner kronor», har Riksdagen följaktligen antagit den af Eders Kongl. Maj:t i nåder föreslagna plan för ifrågavarande stambanas utförande, så väl hvad arbetstiden som de årliga anslagsbeloppen beträffar; hvilket ännu tydligare framgår af de skäl Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition till 1874 års Riksdag därför anför, och af Stats-Utskottets utlåtande i ämnet; och Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader har således icke allenast befogenhet, utan äfven skyldighet att, då det är med statens fördel för enligt, afsluta köp om till jernvägsbyggnaden erforderliga material i större partier, än som för hvarje år särskildt kunna erfordras.

Då nu således styrelsens befogenhet att afsluta den ifrågavarande affären icke rätt gerna, enligt styrelsens åsigt, kan ifrågasättas, återstår det endast att närmare undersöka, huruvida det ifrågavarande kontraktet varit för staten fördelaktigt eller förlustbringande. Men innan styrelsen öfvergår härtill, torde det i nåder tillåtas att erinra derom,

att styrelsen i främsta rummet vid skeende upphandlingar för jernvägsbyggnadens behof har att tillse, det erforderliga material blifva af god och ändamålsenlig beskaffenhet, hvilket i synnerhet är af vigt då frågan gäller räler, hvilka erfarenheten visat vara af mycket olika beskaffenhet, hvarföre ett pris af en eller ett par shillings sterling lägre för ton icke i denna affär utgör hufvudsak, då det är allmänt känt, att den billiga eller den så kallade godtköpsmaterielen för jernvägar, vare sig det gäller räler eller rörlig materiel, är i längden genom sin kortare uthållighet den dyraste. Styrelsen har derföre i fråga om rälsuppköpet för norra stambanan ansett sig böra endast anlita välkända

producenter, som använda goda och tjenliga rudimaterier, hvaraf de sjelfva äro i besittning, samt i öfrigt äro kända för redbarhet och förmåga att punktligt uppfylla åtagna förbindelser. Styrelsen har jemväl sökt påakta, att staten i denna affär icke måtte äfventyra någon förlust, och därför icke ansett sig böra lemna något förskott på skeende leveranser, utan fäst som vilkor att betalning skulle erläggas, i den mån räslasterna ankomme i svensk hamn, i svenskt mynt efter dagens kurs för korta vaxlar, äfvensom att frakt- och assuranskostnaderna skulle vara inbegripna i inköpspriset.

Då nu, såsom ofvanför är nämndt, Riksdagen antagit den af Eders Kongl. Maj:t afgifna nådiga planen för denna bana, hvarigenom så väl tiden för banans utförande, som de årliga anslagsbeloppen vore på förhand bestämda, kunde styrelsen således i det närmaste beräkna den kvantitet räler, som årligen under byggnadstiden skulle komma att erfordras. För anskaffandet af detta behof förelågo således tvenne sätt att gå till väga, antingen att för hvarje år uppköpa det derunder erforderliga partiet efter de pris, som då kunde betingas för sådana räler, som kunde komma i fråga att användas, eller att sluta kontrakt för hela det erforderliga rälspartiet till ett visst bestämdt pris, att årligen i mån af behovet levereras.

Styrelsen har beslutat sig för det senare förfaringssättet på de skäl, hvilka styrelsen nedanför får i underdånighet närmare utveckla.

Statens jernvägsbyggnader hafva pågått från och med år 1855, utan att under denna tid någon på förhand uppgjord plan, beträffande tiden för de särskilda stambanornas utförande eller för de årliga anslagsbeloppen, blifvit antagen, utan hafva de därför beviljade anslagen blifvit riksdag efter riksdag anvisade, ofta till ganska olika belopp. De för jernvägsbyggnaderna erforderliga räler hafva därför år för år måst uppköpas, och något kontrakt, afseende längre tids leveranser, har således icke kunnat afslutas. Innan norra stambanan genom Norrland beslöts, förelåg således 20 års erfarenhet, utvisande huru dessa rälsköp, hvad prisen beträffar, utfallit, och styrelsen har, för att närmare redogöra härför, i bifogade förteckning, bilagan Litt. A, upptagit alla de från och med år 1855 till December månad 1874 i särskilda poster eller efter särskilda kontrakt i utlandet upphandlade partier räler, så väl till tiden, då köpen afslutades, som kvantiteten äfvensom prisen därför, levererade fritt om bord i utländsk hamn.

Det framgår af denna förteckning, att sammanräknade kvantiteten räler uppgått till 109,600 engelska tons, och att kostnaden därför belöpt sig till 821,066 P:d, samt att medelpriset således utgjort 7 P:d 9 sh.

10 p. för ton. Till detta medelpris bör läggas 16 sh. för frakt och assurans från utländsk hamn till svenska hamnar söder om Stockholm, så att medelpriset för i svensk hamn levererade räler uppgått, med tillägg häraf, till 8 P:d 5 sh. 10 p. Men om man närmare granskar förteckningen, så finner man att, med undantag af ett mindre parti af endast 400 tons, som under år 1868 händelsevis kunnat betingas till 5 P:d 14 sh., och af tvenne partier af tillsammans 2,100 tons, hvilka kunnat erhållas till 6 P:d 9 sh., 6 P:d 10 sh. varit det lägsta pris, som under hela tiden förekommit; att inalles 31,200 tons kunnat för detta pris erhållas, samt att det högsta priset år 1873 uppgått till 11 P:d 6 sh.

Tager man nu särskildt i betraktande prisförhållandena under de senare åren af den tidsperiod, som förteckningen omfattar, eller under tiden från år 1871 till och med December månad 1874, under hvilken tid östra och norra stambanorna byggdes, och hvarunder, såsom känt är, alla pris å material i allmänhet högst betydligt stegrades, så visar den bifogade bilagan Litt. B, hvilken särskildt upptager de under denna tid upphandlade räler från utlandet, med tillägg af frakt- och assuranskostnaden för leverans i svensk hamn, upptagen till 16 sh. för ton, men utan de s. k. rälstillbehören, att, då lägsta priset år 1871 var 7 P:d 15 sh. för ton, det år 1873 steg till 12 P:d 2 sh. och nedgick år 1874 till 10 P:d 5 sh. för ton, och att medelpriset för de 23,800 tons räler, som under denna tid upphandlades, således uppgått till 10 P:d 9 sh. 3 p. för ton.

Men erfarenheten under den förflutna tiden har jemväl visat, att dessa årliga uppköp af räler i smärre partier varit förenade med stora svårigheter och olägenheter, enär prisen icke allenast årligen, utan äfven under loppet af ett och samma år vexlat, och det således varit svårt att förutse och bestämma sig för den lämpligaste tiden för uppköpen, hvarjemte det äfven händt att de fabrikanter, till hvilka man helst skulle vändt sig för att erhålla den bästa tillverkningen, varit så upptagne af andra beställningar, att de måst vägra gjorda erbjudanden, äfvensom att man af brist på medel och i ovisshet om det belopp, en kommande Riksdag skulle komma att bevilja till jernvägsbyggnaderna, varit nödsakad att afslå fördelaktiga anbud af räler. Hade år 1871, då norra stambanans fortsättning emellan Upsala och Storvik och den östra stambanans emellan Norrköping och Nässjö beslöts, en sådan plan varit af Riksdagen antagen, som bestämde såväl arbetstiden som beloppen af de årliga anslagen för dessa båda stambanor, och styrelsen således varit i tillfälle att nämnda år kunna avsluta kontrakt om hela det för dessa banor erforderliga partiet räler, som uppgick till 23,800 tons, samt sty-

relsen afslutat ett sådant kontrakt till samma pris som det, hvilket det senaste kontraktet för de norrländska stambanorna bestämmer, eller till 8 P:d för leverans i svenska hamnar söder om Stockholm, som motsvarar, när afseende fästes på den dyrare frakten för leveranser i hamnar norr om Ålands haf, 8 P:d 5 sh., hvilket efter all sannolikhet skulle kunnat låta sig göra, då rälspriset i Maj månad 1871 stod i 7 P:d 15 sh., så hade staten på ett sådant kontrakt, då, såsom af nyss åberopade bilaga visas, medelkostnaden för dessa årligen upphandlade räler uppgått till 10 P:d 9 sh. 3 p., gjort en vinst eller rättare en besparing af icke mindre än 58,607 P:d, eller, efter endast 18 kronor kurs å 1 P:d, af kronor 1,054,926.

Men denna 20 års erfarenhet har derjemte gifvit vid handen, att betydligare prisfall i rälsmarknaden äro af jmförelsevis kort varaktighet, och då obetydligt under flera års medelpris, hvilket kan inhemtas af bilagorna Litt. A och B, hvaraf det framgår att, då medelpriset under de 20 åren utgjort för räler, levererade i utländska hamnar, 7 P:d 9 sh. 10 p., lägsta priset varit 6 P:d 9 sh., då deremot det högsta varit 11 P:d 6 sh.; och om man nu icke fäster sig vid det allra högsta priset, som staten betalt, ehuru styrelsen har sig bekant att enskilda bolag fått betala ett ännu högre pris, utan lägger medelpriset under åren 1872 och 1873 till grund, hvilket utgjort 10 P:d 10 sh. 6 p., så synes det att det lägsta priset endast varit 1 P:d 0 sh. 10 p. under medelpriset, men det högsta priset 3 P:d 0 sh. 8 p. öfver medelpriset, eller prisstegringen nära tre gånger större än prisfallet. Det skulle således under den tidrymd af 6 år, som det ifrågavarande kontraktet omfattar, icke fordrats mer än 1½ års så höga pris, som de nyssnämnda, att motväga 4½ års prisfall, för att resultatet af derunder gjorda rälsköp skulle reducera sig till ett medelpris.

Det enda sättet att draga fördel af ett prisfall i rälsmarknaden hade varit, att under det att sådant egde rum upphandla hela det för norrländska stambanan erforderliga partiet. Men äfven om det skulle lyckats att år 1875 uppköpa det ifrågavarande partiet af 34,000 tons till ett så lågt pris som 7 P:d 7 sh. 7 p. för leverans i norrländska hamnar, hvilket pris motsvarar medeltalet af de lägsta pris, som under de 20 åren betalats för endast trenne poster af tillsammans endast 2,500 tons, upphandlade under åren 1866, 1867 och 1868, men med tillägg af frakt- och assuranskostnader till norrländska hamnar, hvilket dock icke skulle låtit sig göra hvarken under år 1874 eller under år 1875, så har styrelsen, för att visa huru en sådan affär skulle utfallit, i bifogade bilaga Litt. C uppgjort en beräkning deröfver. Då statens jern-

vägar byggas för upplånade penningar, så måste man taga i beräkning den betydliga ränteförlust, som skulle uppkomma genom att på en gång eller under ett år uppköpa och betala hela det erforderliga partiet, då man endast kunde använda omkring 6,000 tons årligen; och då nu till uppköpet häraf skulle erfordrats ett kapital af icke mindre än kronor 4,516,050, så visar bilagan, att ränteförlusten kommit att uppgå till 811,710 sh. st., hvilka, fördelade på 34,000 tons, göra 1 P:d 3 sh. 10 p. för ton och, tillagda det antagna priset af 7 P:d 7 sh. 7 p., göra 8 P:d 11 sh. 5 p., och således 6 sh. 5 p. mer för ton än det i det nu ifrågavarande kontraktet bestämda priset af 8 P:d 5 sh.; och om man från sistnämnda pris drager så väl fraktkostnaden och ränteförlusten som den prisförhöjning af 10 sh. st., som för statens strängare specifikation och kontroll fordras, tillsammans utgörande 2 P:d 14 sh. 10 p., så skulle, för att medföra någon vinst för staten, det i England noterade priset för räler, hvilket afser sådana af s. k. common size, utan afseende på sektionen, materialens beskaffenhet eller tillverkningsstället, hafva understigit 5 P:d 10 sh. 2 p. (motsvarande i svenskt mynt och vigt endast 4 kronor 15 öre för center), hvilket under loppet af 20 år, enligt de uppgifter styrelsen derom eger, inträffat endast en eller högst två gånger, och då för ganska kort tid. Men ett sådant förfaringsätt hade erfordrat tillgång till den förstnämnda summan af kronor 4,516,050 redan under år 1875, hvilken då icke var att tillgå, enär hela statsanslaget för norrländska stambanan för året uppgick till endast kronor 3,000,000 och Riksdagen icke fästat annat vilkor för planens antagande för denna stambana än det, att de årligen beräknade statsanslagen icke finge öfverskridas. Det skulle derförutom medfört en tidsförlust i banans fullbordan af mera än ett år, emedan ej några medel skulle hafva blifvit öfriga för sjelfva byggnadsarbetena under 1875, samt medfört icke obetydliga extra kostnader för upplagen af denna betydliga mängd räler på flera olika ställen, äfvensom haft den olägenhet, att man på förhand måst bestämma så väl upplagsställena som de quantiteter, hvilka på hvarje sådant ställe skulle läggas, hvarigenom lätteligen förluster genom ökad kostnad för transporter derifrån till arbetsställena skulle kunnat uppstå.

Med stöd af denna mångåriga erfarenhet och med hänsyn till de förhållanden, för hvilka styrelsen ofvanför i underdånighet redogjort, har styrelsen efter moget öfvervägande ansett det vara mera förenligt med statens sanna fördel att försäkra sig om att till ett billigt pris erhålla de för de förestående jernvägsbyggnaderna erforderliga rälsparterna, än att inlåta sig i spekulationer på möjligen inträffande prisfall

i rålsmarknaden, hvarigenom, såsom ofvanför är visadt, en ringa vinst står att skörda i förhållande till de stora förluster, som genom de fluktuerande prisen lätteligen kunde blifva en följd; och styrelsen beslöt derföre att, sedan 1874 års Riksdag antagit Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition rörande norra stambanans fortsättning genom Norrland, inleda underhandlingar med några välkända jernverk i Wales om leverans af hela det för norra stambanan och statsbanan Sköfde—Karlsborg erforderliga rälsbehovet, att levereras år 1875 och påföljande åren. Men då nu dessa underhandlingar, hvilka alltjemt pågingo, icke ledde till något resultat, alldenstund fabrikanterne fordrade högre pris, än styrelsen ansåg vara antagligt, helst rälsprisen voro i fallande, så att de mot slutet af året nedgingo till 8 P:d 15 sh. för leverans i norrländska hamnar, så ansåg styrelsen sig sjelf böra bestämma priset och öfriga villkoren för leveransen.

Då man nu icke rimligtvis kunde fordra att någon fabrikant, med afsigt att punktligt fullgöra sina åtaganden, skulle för en tidrymd af 6 år binda sig vid det lägsta pris, som under 20 års tid betalts för räler af sådan beskaffenhet, som staten fordrar, ansåg styrelsen sig böra till grund för sitt erbjudande lägga ett pris, som icke allenast understeg då gällande pris, utan äfven det medelpris, som staten under de föregående 20 åren betalt för räler, men med tillägg af den fraktskilnad af 5 sh., som eger rum för leverans i norrländska hamnar, och då, såsom förut är visadt, nämnda medelpris uppgått till 8 P:d 5 sh. 10 p., således med 5 sh. förhöjning til 8 P:d 10 sh. 10 p., förklarade styrelsen sig villig att till ett pris af 8 P:d 5 sh. afsluta köp om räler, fritt levererade i norrländska hamnar och Throndhjem i Norge, men utan tillbehör af skarffjern och skarfbultar; hvilket erbjudande endast the Rhymney Iron Company limited i Wales ville antaga.

Då, med undantag af 3,000 tons så kallade tunga räler för Sköfde—Karlsborgs-banan, det öfriga partiet af omkring 34,000 tons utgjorde lätta räler, understigande 56 engelska æ för yard, förband sig styrelsen att dessutom för de sistnämnda rälerna erlægga den vanliga tillökningen af 1 sh. för hvarje engelskt æ för yard, som vigten komme att understiga 56 æ för yard, hvilket vilkor blef sedermera så modifieradt, att fabrikanterne mot en förhöjning af 2 sh. för ton åtogo sig leverera räler af ända ned till 50 æ :s vigt för yard.

För tillbehören af skarffjern och skarfbultar skulle det derför vanliga tillägget i rälspriset af 5 sh. för ton beräknas.

Af hvad styrelsen ofvanför i underdånighet anfört synes det klart, att det ifrågavärande kontraktet, då alla omständigheter och förhållan-

den, som dermed stå i sammanhang, tagas i noga öfvervägande, icke kan anses annorlunda än för staten fördelaktigt, oberoende deraf att rälspriset under innevarande år står ovanligt lågt, emedan, för att det för staten skulle blifva förlustbringande, det skulle fordras att rälspriset fortfarande, under de ännu återstående fyra åren af den tid kontraktet omfattar, skulle komma att hålla sig lika eller i det närmaste lika lågt som nu; ett förhållande som visserligen ingen kan förutse, men som, då det aldrig tillförene egt rum under så lång tid, efter all sannolikhet icke kommer att inträffa.

De under de senaste åren allt oftare inträffande arbets-»strikes» vid de engelska verkstäderna, hvilka icke kunnat förhindras, utan endast genom för kortare tid träffade öfverenskommelser kunnat biläggas, äfvensom de flera fallissement och arbetsinställelser vid de engelska jernverken, som varit en följd af de tryckta jernprisen, synas noggsamt vittna derom, att ovanligt låga och förlustbringande pris icke kunna länge blifva bestående.

Men äfven om det skulle lyckats att genom årliga uppköp åstadkomma någon minskad kostnad för staten, så hade denna säkerligen icke blifvit så betydlig, att den kunnat motväga de högst afsevärda fördelar, man genom ofta nämnda kontrakt vunnit, nemligen att derigenom från en och samma verkstad med en välkänd tillverkning erhålla alltid lika goda räler af samma beskaffenhet för i allmänhet ganska billigt pris, som icke allenast, såsom förut är visadt, understiger medelpriset af hvad förut blifvit betaladt, utan äfven är icke obetydligt lägre än det som i kostnadsförslagen därför är beräknadt, samt att förebygga förluster för staten genom stegring i rälsprisen.

Då redan år 1874 6,000 tons räler måste uppköpas för Sköfde—Karlsborgs-banan äfvensom för norrländska stambanan, och rälspriset då mot slutet af året stod i 8 P:d 15 sh., har således första årets leverans lemnat en vinst af 10 sh. för ton. Hvad de redan levererade rälererna beträffar, hafva de visat sig vara af särdeles god beskaffenhet, och att döma efter de prof, man hittills varit i tillfälle dermed anställa, hafva de visat sig bättre än de förut från England bekomna rälererna.»

Visserligen torde å ena sidan lämpligheten deraf, att, på sätt som skett, ett statens förvaltande verk, å statens vägnar, för en tidrymd af flera år och då medel till betäckande af den staten ådragna framtida utgift ännu ej blifvit i vederbörlig ordning beviljade, träffar aftal sådana, som det i fråga varande, med allt fog kunna ifrågasättas, men å den andra torde ej heller kunna förnekas, det ju Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader uti Riksdagens år 1874 aflåtna skrifvelse kun-

nat finna stöd för den af styrelsen vidtagna åtgärd; och då härtill kommer, att något bestämdt omdöme, rörande affärens beskaffenhet af fördelaktig eller icke, ej gerna kan fällas förr, än den utsatta kontraktstiden tilländalupit, har Utskottet ansett sig böra hemställa,

att det anmärkta förhållandet ej för närvarande måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Statens jernvägstrafik.

§ 7.

(Rev.-ber. pag. 83 (§ 1, 1:o), Utl. pag. 290.)

Ang. upprättande af en fullständig kapitalräkning hos Styrelsen för statens jernvägsbyggnader.

Sedan de af Kongl. Maj:t särskildt förordnade komiterade för granskning af Jernvägstrafikstyrelsens förvaltning framhållit önskvärdheten deraf, att, då resultatet af stambanornas samfälda trafikverksamhet i viss mån måste bedömas efter afkastningens förhållande till det kapital, som är vordet på anläggningen användt, men dettas storlek icke med noggrannhet kan utrönas, så länge kostnaden för till trafik upplåtna stambanor uppskattas i förhållande till hvad den för hela banan är beräknad, Trafikstyrelsen måtte anbefallas att upprätta och föra en så i detalj gående fullständig kapitalräkning, att verkliga kostnaden för hela stambanor eller delar af sådana måtte deraf framgå, så hafva statsrevisorerne funnit sig böra i detta komiterades yttrande instämma; Och har Styrelsen för statens jernvägstrafik i särskilda utlåtanden af den 9 Augusti och den 9 November sistlidet år öfver så väl de särskilda komiterades som revisorerens framställningar sig yttrat, till hvilka, vid revisionsberättelsen fogade, yttranden Utskottet får hänvisa.

Då af dessa styrelsens yttranden framgår, att den ifrågasatta åtgärden skulle, åtminstone för närvarande, vara förenad med icke ringa svårigheter, men deremot icke oantagligt är, att, då i en framtid dessa svårigheter blifva, om ej helt och hållet undanröjde, dock i väsentlig mån minskade, styrelsen kommer att vidtaga någon åtgärd i den riktning, revisorerne påpekat, har Utskottet funnit sig böra hemställa,

att revisorerens anmärkning ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 8.

(Rev.-ber. pag. 84 (§ 1, 3:o), Utl. pag. 264, 320—330.)

I afseende å den godtgörelse, som från Postverket kommer Trafikstyrelsen för verkställande af transporter till del, hafva så väl de af Kongl. Maj:t särskildt förordnade komiterade som statsrevisorerna framhållit, att den ingalunda motsvarade den verkliga kostnaden för befordrandet af alla Postverkets försändelser, än mindre lemnade behörigt bidrag till förräntande och amortering af det i jernvägarne nedlagda kapital, och hafva revisorerne, som förestält sig, att framgången af en statsinstitutions verksamhet ej bör på en annans bekostnad höjas, å förhållandet fäst at Riksdagens uppmärksamhet.

Ang. Postverkets godtgörelse till Trafikstyrelsen för posternas befordran å Statens jernvägar.

Denna anmärkning har Styrelsen för statens jernvägstrafik uti sitt till Kongl. Maj:t den 9 Augusti sistlidet år afgifna utlåtande biträdt, samt dervid anhållit att framdeles få inkomma med underdånig framställning i ämnet.

Utskottet, som delar den åsigt, att för transporter, som för statens räkning verkställas, full ersättning bör beräknas, har dock vid det förhållande, att, enligt hvad ofvan omförmäles, Styrelsen för statens jernvägstrafik har för afsigt att inkomma med en underdånig framställning i ämnet, och då det sålunda torde få antagas, att frågan inom kort var der föremål för särskild pröfning, funnit sig nu böra hemställa,

att hvad revisorerne andragit ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 9.

(Rev.-ber. pag. 84 (§ 1, 6:o), Utl. pag. 291.)

Angående frågan om en noggrannare bestämning af jernvägspersonalens förseende med inqvarteringsersättningar eller bostäder, hafva revisorerne fäst at Riksdagens uppmärksamhet på önskvärdheten deraf, att angående dessa förhållanden bestämdare föreskrifter lemnades.

Ang. tjenstemännens vid Statens jernvägar förseende med fria bostäder.

Med hänvisande till 11 § af Kongl. Maj:ts förnyade nådiga aflöningsreglemente för embets- och tjenstemän samt betjente vid statens jernvägstrafik, af den 23 Oktober 1874, har Styrelsen för nämnda trafik anfört, att, beträffande inqvarteringsersättningar, torde anförda § innehålla allt, som derom kan vara att säga, samt att, hvad åter bostäder anginge, sådana, då styrelsen år 1863 trädde i verksamhet, redan funnos, ehuru till otillräckligt antal, i statens hus anordnade för personer

tillhörande hvarje tjenstegrad, äfvensom att beträffande utrymmet i hvar slåg af bostad en praxis vore rådande, som blifvit af styrelsen följd så väl med hänsyn till de i statens som i enskildes byggnader beredda bostäder.

Den af styrelsen åberopade 11 § af ofvan omförmälda reglemente innehåller, beträffande nu omhandlade fråga:

»att embets- och tjenstemän samt betjente vid distrikten, hvilka ej in natura erhålla bostad med vedbrand i jernvägens egna eller för ändamålet hyrda lägenheter, skola åtnjuta inqvarteringsersättning, beräknad till tjugu procent af årliga arfvodet, tjenstgöringspenningar deri inbegripna, för dem som äro stationerade i Stockholm, Göteborg eller Malmö, men för de öfrige till femton procent;

att lokomotivförare, eldare och smörjare samt konduktörer och packmästare åtnjuta sådan ersättning med tjugu procent af arfvodet, oberoende af den ort, der de tidtals äro kommenderade och hafva sina bostäder; och

att bostad i förhyrd lägenhet må, derest styrelsen pröfvar sådant lämpligt, beredas den tjensteman eller betjent, hvilken till följd af sin befattning bör bo i jernvägens närmaste granskap, börande sådan lägenhet vara till beskaffenheten och utrymmet ungefärligen lika med hvad i sådant afseende åt tjensteman eller betjent i samma grad består i statens jernvägstrafik tillhörande boställslägenheter».

Några bestämda föreskrifter, rörande hvilka tjenstebefattningar vid statens jernvägstrafik böra vara med fördelen af bostad förenade, eller rörande beskaffenheten af dessa bostäder finnas dock, så vidt Utskottet kunnat inhemta, ej någonsin meddelade, och då den af styrelsen omförmälda praxis, derom jemväl närmare upplysningar saknas, äfven om den möjligen kan för närvarande anses tillfredsställande, dock torde böra medelst i vederbörlig ordning fastställda regler ersättas, har Utskottet jemväl för sin del ansett bestämda föreskrifter i ämnet vara önskvärda, hvarföre Utskottet hemställer,

att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, om och till hvilken utsträckning tjenstebefattningar vid statens jernvägstrafik böra vara med fördelen af fri bostad, vare sig i statens egna eller förhyrda lokaler, förenade, samt derefter så väl i berörda hänseende som i de med denna fråga sammanhänganda öfriga omständigheter i nåder meddela de föreskrifter, Kongl. Maj:t kan finna vara för ändamålet tjenliga.

Ultuna Landtbruksinstitut.

§ 10.

(Rev.-ber. pag. 87 (§ 2), Utl. pag. 299.)

Bland de skulder, hvori Ultuna landtbruksinstitut häftat, och till hvilkas betäckande Riksdagen år 1874 anvisat ett belopp af 80,000 kronor, var äfven en till den af enskild person stiftade så kallade »Gillbergska fonden», hvarmed afses, att medelst räntan å ett dertill donerad kapital årligen till en vid institutet studerande elev utdela ett premium, svarande mot det belopp, som af betalande elev vid institutet erlägges, skolande fonden af institutets styrelse förvaltas, men i öfrigt utgöra en fristående inrättning, hvilken desto mindre får med institutets affärer förblandas, som i det af stiftaren utfärdade gåfvobref särskildt är förordnad, huru med fondens medel skall förfaras för det fall, att institutet skulle komma att alldeles upphöra. Då institutets styrelse vid betalningen af ofvan omförmälda skuld gått så till väga, att den låtit i Upsala läns ränteri för »Ultuna Landtbruksinstitut» deponera räntebärande obligationer till skuldens belopp, hafva revisorerne med anledning deraf funnit sig böra påpeka, att genom ett slikt deponerande för institutets räkning skulden ej kan anses vara gulden.

Ang. »Gillbergska fondens» särskiljande från Ultuna Landtbruksinstituts medel.

Institutets styrelse har i anledning häraf dels upplyst, att allt sedan Gillbergska fonden år 1858 stiftades, de fonden tillhörande obligationer varit för »Ultuna Landtbruksinstitut» i Upsala läns ränteri deponerade, utan att detta förhållande gifvit anledning till anmärkning från föregående revisioners sida, samt anfört att, då fonden skall af institutets styrelse förvaltas, och styrelsen alltså är för dess säkerhetshandlingar ansvarig, samt då dessa handlingar äro, enligt gifvarens föreskrift, i institutets räkenskaper särskildt bokförda, någon olägenhet ej syntts styrelsen kunna uppstå derigenom, att de blifvit för »Ultuna Landtbruksinstitut» deponerade, kunnande styrelsen icke föreställa sig, att den af revisorerne gjorda anmärkning vid berörda förhållanden bör gifva anledning till någon ändring, för att skulden till Gillbergska fonden genom depositionen skall kunna anses hafva blifvit af styrelsen »gulden».

Utskottet, som delar revisorerne's åsigt om lämpligheten deraf, att Gillbergska fondens medel för fondens räkning särskildt deponeras, hemställer alltså,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse an hålla, det täcktes Kongl. Maj:t förståndiga Ultuna

landtbruksinstitutets styrelse att i afseende å de, Gillbergska fonden tillhörande, säkerhetshandlingar vidtagna sådan åtgärd, att för framtiden någon sammanblandning af fondens tillgångar med de institutet tillhörande medel ej må ega rum.

§ 11.

(Rev.-ber. pag. 89 (§§ 3—6), Utl. pag. 299.)

Ang. en särskild komité för revision af förvaltningen vid Ultuna landtbruksinstitut.

Uti särskilda paragrafer hafva revisorerne rörande förvaltningen af Ultuna landtbruksinstitut hufvudsakligen anmärkt:

att det belopp, hvartill under revisionsåret (omfattande tiden från den 30 Juni 1874 till den 1 Juli 1875) kostnaden för bränsle vid institutet uppgått, eller 11,334 kronor 72 öre, föreföll anmärkningsvärdt högt och egnadt att framkalla allvarliga bemödanden för åstadkommande af ett gynsammare förhållande;

att ett redan af 1874 års revisorer såsom mindre lämpligt anmärkt förhållande, bestående deruti, att institutet för sin hushållning använde ett af enskild person vid institutet uppsatt och honom tillhörigt stamholländeri ännu fortfarande, oaktadt styrelsen i sin nämnda år afgifna förklaring otvetydigt förbundet sig att med de af Riksdagen till betäckande af institutets skulder anvisade medel inlösa samma stamholländeri; och

att, beträffande så väl ladugårdshushållningen som det egentliga jordbruket vid denna betydande statsdomän, resultatet af dessa näringsgrenar ej varit tillfredsställande, eller motsvarade de fordringar, som kunde ställas på ett landtbruk, hvilket rätteligen borde vara en föresyn i fullkomlighet för landtbrukare i hela riket.

I anledning af dessa anmärkningar har institutets styrelse afgifvit en, af flera bilagor åtföljd, förklaring, till hvilken, då den varit för vidlyftig att här införa, Utskottet får hänvisa.

Då ej mindre de nu af revisorerne anmärkta omständigheter än äfven de flera gånger förut, så väl vid föregående statsrevisioner som ock af de särskilda revisorer, dem chefen för Civil-departementet förordnat, gjorda framställningar tydligen gifva vid handen, att förhållandena vid Ultuna landtbruksinstitut tarfva en fullständig utredning, och då, efter hvad Utskottet inhemtat, institutets styrelse uti en till Kongl. Maj:t den 16 December sistlidet år särskildt afgifven skrifvelse anhållit, att, »när de upprepade och af statsrevisorerne med mycken skärpa fram-

hållna anmärkningarne mot styrelsens förvaltning af institutets angelägenheter lätteligen kunde framkalla ett allmännare misstroende mot institutet, till stor men för denna läroanstalt, Kongl. Maj:t ville förordna en undersökning, om de öfverklagade bristerna i förvaltning och hushållning verkligen förefinnas», får Utskottet, med anledning af hvad sålunda förekommit, härmed hemställa,

att Riksdagen måtte uti skrifvelse i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t åt särskildt förordnade sakkunnige män uppdraga att verkställa en undersökning om förvaltningen och hushållningen vid Ultuna landtbruksinstitut samt framställa förslag till afhjelpande af de brister och olägenheter i ena eller andra hänseendet, hvilka vid den sålunda anbefalda utredning kunna varda af dem iakttagna.

§ 12.

(Rev.-ber. pag. 239, Utl. pag. 318.)

Revisorerne, som vid räkenskapernas granskning funnit, att i allmänhet de såsom verifikationer å utbetalningar bilagda qvittenser icke innehålla anteckning om dagen, då beloppen lyftats, samt ansett att dylika anteckningar skulle innebära en ej oviktig kontroll å vederbörande kassaförvaltare, hafva af sådan anledning funnit sig böra hemställa, huruvida ej föreskrift borde meddelas derom, att vid utbetalningar af allmänna medel emottagarens qvitto skall vara försedt med anteckning om dagen, då likvid erhållits.

Ang. dagtecknande af qvittenser å allmänna medel.

Kongl. Statskontoret, som fått sig anbefaldt att häröfver afgifva utlåtande, har i detta anfört, bland annat, att en åtgärd, sådan som den af Revisorerne föreslagna, egentligen endast kunde vara gagnelig för bestyrkande af tiden då medel till en allmän kassa influtit, då det nemligen, när ett embetsverk fått från ett annat mottaga något större belopp, men från den dag, då beloppet å det ena verkets bankoräkning assignerats, till den, då det å det andras bankoräkning blifvit insatt, någon tid förflutit, kunde vara af vigt att få utredt, huruvida detta berott endast derpå, att assignationen ej uttagits eller derpå, att vederbörande kassör fördröjt insättningen. Då emellertid i dylika fall anordningen alltid utfärdas till disposition af vederbörande embetsverk, som på kassören disponerar densamma och således noga känner, när beloppet bör inflyta, är tillsynen derå, att detsamma å bankoräkning ofördröjligen insättes, särdeles lätt, men skulle i allt fall en särskild

kontroll i detta hänseende vara önskvärd, kunde den på ett både enklare och säkrare sätt åstadkommas derigenom, att medlens öfverflyttande från den ena bankräkningen till den andra verkställes genom det utbetalande verkets kassör.

För den händelse åter med revisorerens förslag afsåges att kontrollera eller hindra, det vederbörande kassaförvaltare skulle kunna sig till nytta fördröja utbetalningar, för hvilka medel af dem innehafvas, syntes förslaget grunda sig på ett antagande, hvilket, så vidt statens penningeförvaltning rör, icke i för handen varande förhållanden egde något stöd, enär så väl i de centrala embetsverken som hos länsstyrelserna utbetalningarne verkställes genom andra än dem, som med beslutande af dessa utbetalningar hafva befattning, genom hvilken anordning kassaförvaltarna i sjelfva verket äro underkastade en kontroll, vida verksammare än den, som genom qvittensernas dagtecknande skulle åstadkommas.

På grund häraf har det syntts Utskottet, som skulle, derest någon åtgärd borde af revisorerens förslag blifva en följd, denna bestå uti en föreskrift rörande öfverflyttning af medel de särskilda embetsverkens bankräkningar emellan på det af Statskontoret föreslagna sätt, men då revisorerne ej synas hafva med sin hemställan hufvudsakligen afsett en sådan åtgärd, har Utskottet saknat anledning att densamma föreslå, hvarföre Utskottet hemställer,

att revisorerens förslag ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. revisorerens öfriga framställningar.

Hvad i öfrigt blifvit af revisorerne anmältdt och erinradt, har Utskottet funnit dels vara af beskaffenhet att lämpligen böra tagas i öfvervägande vid behandling af de utgiftsanslag, revisorerens framställning berör, dels hafva medfört åsyftad rättelse, dels vara genom vederbörandes afgifna utlåtanden nöjaktigt förklaradt, dels ej vara af den vigt att, oaktadt förklaringen ej varit fullt tillfredsställande, någon Riksdagens åtgärd bort af förhållandet påkallas, dels ock slutligen icke hafva varit af beskaffenhet att från Utskottets sida påkalla något yttrande.

Stockholm den 6 Mars 1877.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Reservationer:

vid § 6 (ang. ett af Styrelsen för statens jernvägsbyggnader trädfadt aftal om leverans af räler) *i afseende å den för Utskottets hemställda begagnade motivering*, af Herrar *E. Key, Liss Olof Larsson, P. O. Hörnfeldt, Peter Olsson, Jöns Rundbäck, Ola Bosson Olsson, Jan Andersson, Jonas Andersson, J. E. Johansson, Sven Nilsson i Efveröd, Gustaf Jonsson och J. E. Billström.*

vid § 8 (angående Postverkets godtgörelse till Trafikstyrelsen för posternas befordran på statens jernvägar) af Herr *Sven Nilsson i Efveröd*, som ansåg den i detta hänseende gjorda anmärkning vara nöjaktigt förklarad och alltså böra förfalla.
